

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΣΤΗΝ ΕΛΕΝΗ ΓΚΙΚΑ
elgika@pegasus.gr

«**Η** «ζωή»... ανικνεύει εκείνα τα στοιχεία που οδήγησαν στα όρια τη σημερινή χώρα. Ταυτόχρονα είναι και μια νοσταλγία για την ανεμελιά της δεκαετίας του '80, τη γλυκιά τσαπατσουλιά μιας χώρας που ακροβατούσε ανάμεσα σε Ανατολή και Δύση, στον επαρχιωτισμό και τον επερχόμενο εξευρωπαϊσμό». Μετά «Το μυστικό της Ελλάς», το οποίο, όπως χαρακτηρίστηκε, υπήρξε «μια αριστουργηματική λοξή ματιά στην εποχή της κρίσης», ο Θεόδωρος Γρηγοριάδης επανέρχεται με τη «Ζωή μεθόρια», ένα μυθιστόρημα που προηγείται αυτής. Τα όσα ζήσαμε, για να κατανοήσουμε τα τωρινά μας και τα αυριανά. Με μια ηρωίδα που επέζησε του σύμπαντος των μυθιστορηματικών ηρώων και με την ίδια οξυδερκή, βαθιά συγγραφική του ματιά. Το βιβλίο, μαγικό δώρο από τις εκδόσεις «Πατάκη».

«**Ζωή μεθόρια**», κύριε Γρηγοριάδη, φαντάζομαι καθόλου τυχαία ούτε και το «μεθόρια» ούτε και το «Ζωή», έτσι δεν είναι; Ζωή, το όνομα της ηρωίδας μου, και η ζωή της στη μεθόρια, στα σύνορα, στα όρια της ζωής και του τόπου. Ο τίτλος πράγματι διαβάζεται διπλά, είτε με μικρό είτε με μεγάλο ζήτη.

Ποια ακριβώς είναι η Ζωή σας, κύριε Γρηγοριάδη; Μια κοπέλα ανήσυχη και ασυμβίβαστη που στην αρχή του μυθιστορήματος, το 1982, διορίζεται στον Εβρο καθηγήτρια. Η Ζωή γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη, σπούδασε εκεί στο πανεπιστήμιο Αγγλική Φιλολογία. Ήταν μια πολιτικοποιημένη, αριστερή φοιτήτρια, δραστήρια στα πολιτιστικά πράγματα. Εκεί μαζί με άλλους συμφοιτητές της έτρεχαν στα θέατρα, ανέβαζαν πρωτοποριακές παραστάσεις, διοργάνωναν βραδιές κινηματογράφου, ξενυχτούσαν και μεθούσαν στον Βαρδάρη μαζί με τον λαϊκό κόσμο. Προσπαθούσαν να χαρτογραφίσουν την εποχή τους και τα ήθη της. Αυτή ήταν η Ζωή στο μυθιστόρημα «Το Παρτάλι» αλλά και ως «μεθόρια» συνεχίζει την ίδια ζωή.

Τα βιβλία στα ράφια των σουπερ μάρκετ είναι ληγμένα και συντελούν στην εγκεφαλική αποδυνάμωση

Τελικά επιζούν οι ήρωες των ιστοριών μας; Η Ζωή σας συνεχίζει να ζει και μετά «Το Παρτάλι», πώς ακριβώς διεκδίκησε τη ζωή της σε αυτό το καινούργιο μυθιστόρημα; Στο «Παρτάλι» η Ζωή ήταν δεύτερος ρόλος, αλλά σημαντικός στην εξέλιξη της ιστορίας. Δέκα χρόνια μετά την έκδοση εκείνου του μυθιστορήματος, τη μετάφρασή του στα Γαλλικά και τη θεατρική του απόδοση ως μονόλογο στο Φεστιβάλ Αθηνών, αισθανόμουν ότι ακόμη με αφορούσε η γενιά της μεταπολίτευσης και οι ήρωές της. Ενώ άφησα να μου «ξεφύγουν» τα αγόρια, η Ζωή ως χαρακτήρας τριγύριζε στο μυαλό μου. Γι' αυτό και την ξαναβρίσκω τώρα, τρία χρόνια μετά, έτοιμη για τη δική της περιπέτεια, τη δική της ιστορία. Θα ήθελα να τονίσω ότι δεν χρειάζεται να έχει διαβάσει κανείς το «Παρτάλι». Το μυθιστόρημα «Ζωή μεθόρια» είναι εντελώς αυτόνομο.

Η Ζωή στο μεταίχμιο: πολιτικοποιημένη, προδομένη, φοβισμένη... η Ζωή σε κρίση και την εποχή της κρίσης. Κύριε Γρηγοριάδη, η κρίση μάς άλλαξε και χαρακτήρα, εκτός από τη ζωή; Η ηρω

10 χρόνια μετά το «Παρτάλι», ο συγγραφέας δίνει ξανά πνοή στην ηρωίδα του μέσα από το μυθιστόρημα «Ζωή μεθόρια» και μιλάει για τη λογοτεχνία, την επανάσταση και τη νοσταλγία

ίδα μου βρίσκεται σε μια μεταβατική φάση, προχωράει σε μια καινούργια ζωή, κουβαλώντας μέσα της κάποια μοιρολατρία που καθορίζει την ερωτική ζωή της: πιστεύει ότι είναι κακότυχη με όποιον άντρα σχετίζεται. Αλλά και η πολιτική αλλαγή της εποχής επιδρά πάνω της. Η χώρα γίνεται μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ανέρχεται το ΠΑΣΟΚ στην εξουσία, οι πόλεις και η επαρχία μεταμορφώνονται. Εκείνη, ως ευαίσθητο και κοινωνικοποιημένο άτομο, βιώνει αυτές τις μεταμορφώσεις συναισθηματικά και σωματικά. Η προσωπική της κρίση συμβολίζει αλληγορικά και τη μεταβατικότητα της εποχής της αλλά και το σήμερα, αφού η δεκαετία του '80 έχει πολλά κοινά με το δικό μας παρόν. Η δική μας κρίση αντανάκλαται στους πολίτες με διαφορετικό τρόπο στον καθένα, αφήνοντας έντονα αποτυπώματα στην καθημερινότητα και στον συναισθηματισμό τους.

Αλλά η Ζωή και αναγνώστριά, ακροάτριά, η Ζωή «κουλτουριάρα». Η κρίση έχει αλλάξει και τη στάση μας απέναντι στον πολιτισμό; Η Ζωή είναι το πολιτισμικό άτομο που προέκυψε από τη μεταπολίτευση, πίστευε πολύ στον πολιτισμό και τον ενσωμάτωνε στη συμπεριφορά της προσπαθώντας να δώσει λύσεις και διεξόδους μέσα από την τέχνη. Διάβαζε και αγόραζε βιβλία κι ασ μιν είχε να πληρώσει τους λογαριασμούς της, διοργάνωνε λέσχες και θεατρικές ομάδες, συνομιλούσε με το μοντέρνο. Η Ζωή δεν κατανάλωνε πολιτισμό, όπως συμβαίνει τώρα, πρότεινε και δημιουργούσε. Σήμερα από τη μια έχουμε την επιδειξιμανία και την αυτάρκεια όσων ασχολούνται με την τέχνη και από την άλλη την περιθωριοποίηση και την αδιαφορία των άλλων που δεν μπορούν -λόγω και της κρίσης- να εμπλακούν σε μια τέτοια «πολυτέλεια», αρκούμενοι έτσι σε υποπροϊόντα του.

«Το μυστικό της Ελλάς» υπήρξε καθ' ομολογία μια αριστουργηματικά λοξή ματιά στην Ελλάδα της κρίσης, τη «Ζωή μεθόρια» πώς θα τη χαρακτηρίζατε; Η «Ζωή» είναι η προφητεία της κρίσης και όσων επακολούθησαν. Ανικνεύει εκείνα τα στοιχεία που οδήγησαν στα όρια τη σημερινή χώρα. Ταυτόχρονα είναι και μια νοσταλγία για την ανεμελιά της δεκαετίας του '80, τη γλυκιά τσαπατσουλιά μιας χώρας που ακροβατούσε ανάμεσα σε Ανατολή και Δύση, στον επαρχιωτισμό και τον επερχόμενο εξευρωπαϊσμό. Γι' αυτό και στο μυθιστόρημα τονίζονται αρκετά στοιχεία και γεγονότα που καθόρισαν εκείνη τη δεκαετία.

Λύτρωση

Τι μπορεί να κάνει, αλήθεια, η λογοτεχνία, η τέχνη, στον καιρό της κρίσης; Σε προσωπικό επίπεδο είναι λύτρωση: διάβασμα, γράψιμο, διάλογος με τις μοναχικές φωνές που επέζησαν όλων των κρίσεων, των συγγραφέων και των ηρώων τους. Έτσι αντλείς δύναμη για να έχεις σωστή επαφή και με τους άλλους. Η οικονομική και ανθρωπιστική κρίση είναι αποτέλεσμα της ανεπαρκούς πολιτισμικής εκπαίδευσης. Ελπίζω τώρα να υπάρξει κάποια ανασύνταξη και να επιστρέψουμε στην αλήθεια της τέχνης. Ταυτόχρονα πρέπει να ξανασκεφτούμε πολιτικά, μακριά από νοθεσίες και καιροσκοπισμούς.

Σε δύσκολους καιρούς γράφεται, εντέλει, καλύτερη λογοτεχνία; Ελικρινά δεν ξέρω αν γράφεται «καλύτερη». Σίγουρα, όμως, είναι πιο υποψιασμένη, πιο κρίσιμη όταν διαπερνά τις κοινωνικές συγκρούσεις και παθήσεις. Θέλει προσοχή όμως: μην επιστρέψουμε στην καταγγελία και στον διδακτισμό. Μιλάμε πάντα για την καθαρή λογοτεχνία, για νέους συγγραφείς που καταθέτουν δυνατά μυθιστορήματα και διηγήματα και είναι αρκετοί. Δεν μιλάμε φυσικά για τα βιβλία στα ράφια των σουπερ μάρκετ. Εκείνα είναι ληγμένα και συντελούν στην εγκεφαλική αποδυνάμωση, αντί στην πνευματική ενδυνάμωση στις δύσκολες ώρες που περνάμε.

Τι θεωρείτε επανάσταση και τι γενναιότητα στις μέρες μας, κύριε Γρηγοριάδη; Το να είσαι πιο ανθρωπίνος, πιο γενναίодωρος, πιο φιλικός. Χωρίς φανατισμούς, διακρίσεις και επικέτες. Μπορεί να κάνουμε σε χρέμα, αλλά ας κερδίσουμε σε ανθρωπιά.